

Program

Plan

Policy

• **Riktlinjer**

Borås Stads

**Riktlinjer för omsorg och stöd
utifrån Socialtjänstlagen**

Borås Stads styrdokument

Planerande

PROGRAM – vägval, verksamheter och metoder i riktning för att nå målen i Borås
PLAN – aktiviteter, tidsram och ansvar

Normerande

POLICY – Borås Stads hållning
RIKTLINJER – rekommenderade sätt att agera

Fastställt av: Kommunstyrelsen
Datum: 2024-10-29
För revidering ansvarar: Vård- och äldrenämnden
Dokumentet gäller för: Vård- och äldrenämnden och Sociala omsorgsnämnden
Dnr: VAN 2024-002323
Dokumentet gäller till och med: 2028

Globala målen

Detta styrdokument bidrar till följande globala mål:

Innehåll

1 Inledning	4
2 Syfte och tillämpning	4
3 Allmänna utgångspunkter	5
4 Förenklat beslutsfattande	6
5 Hemtjänst	7
6 Dagverksamhet	9
7 Korttidsplats	9
8 Vård och omsorgsboende	10
9 Hemvårdsbidrag	11
10 Anhörigstöd	12

1 Inledning

Borås Stads riktlinjer för insatser i ordinärt boende och vård- och omsorgsboende samt anhörigstöd utgår från socialtjänstlagens intentioner och kunskapsstödet om anhörigstöd. Riktlinjerna vänder sig till personer som på grund av ålder eller funktionsnedsättning har svårt att klara sin dagliga livsföring, behöver hjälp och stöd och inte kan få det tillgodosett på annat sätt. Anhörigperspektivet innebär att familjen eller andra berörda som finns runt personen involveras och att verksamheten är lyhörd även för deras behov.

2 Syfte och tillämpning

Riktlinjerna syftar till att uppnå likvärdiga bedömningar och likvärdigt utförda insatser. Det görs alltid en utredning av personens behov och en individuell bedömning utifrån skälig levnadsnivå. Personen ska informeras om de möjligheter och resurser som erbjuds eller finns i samhället i övrigt – såsom tjänster och teknik som finns tillgängligt för alla.

3 Allmänna utgångspunkter

Beviljat stöd ska utformas på ett sådant sätt att det ökar personens möjlighet att leva ett självständigt liv. Personen ska få förutsättningar att ha inflytande över hur beviljade insatser planeras och utförs. Personen som beviljas stöd ska så långt som möjligt delta i utförandet av insatserna.

3.1 Förebyggande

Alla boråsare ska ges möjlighet till ett hälsosamt åldrande, känna välbefinnande och trygghet. Verksamheten ska alltid informera om och erbjuda förebyggande insatser innan biståndsbedömda insatser beviljas. När personen beviljas en biståndsbedömd insats ska insatsen utformas för att stärka och bibehålla egna förmågor. Insatserna ska vara förebyggande, hälsofrämjande och trygghetsskapande så att personen kan leva ett självständigt och hälsosamt liv så länge som möjligt.

3.2 Motverka ensamhet

Alla verksamheter ska stödja personer till ett hälsosamt åldrande genom att verka för kunskapsspridning kring hälsa, säkerhet och trygghet samt motverka ofrivillig ensamhet. Genom att erbjuda insatser för att motverka ensamhet och digitalt utanförskap kan personer bibehålla sin självständighet och få ökad livskvalitet. Den förebyggande verksamheten arbetar uppsökande och kan sprida information om möjligheter till delaktighet och gemenskap på olika sätt.

3.3 Anhörigperspektiv

Alla anhöriga som stödjer en närstående ska erbjudas anhörigstöd oavsett ålder. Anhörigperspektivet ska genomsyra alla verksamheter. Den anhöriges situation och behov av stöd behöver uppmärksammas tidigt. Det innebär att verksamheten ska erbjuda stöd till anhöriga samt att anhörigas behov ska uppmärksammas och beaktas i handläggning av ansökan och i utförandet av vården och omsorgen. Verksamheterna ansvarar för att lämna information till den anhörige om rätten att få stöd för egen del. Öppet och generellt riktat anhörigstöd kan exempelvis vara samtalsstöd, utbildningsinsatser och gruppaktiviteter.

3.4 Jämlik och jämställd vård och omsorg

Personens behov av att upprätthålla sin identitet ska beaktas och fokus ska vara att skapa en inkluderande vårdmiljö där alla oavsett kön, bakgrund, kultur eller identitet, behandlas med respekt, värdighet och jämlikhet. Nationella minoriteters rättigheter ska beaktas.

3.5 Digital teknik

Digital teknik ska alltid övervägas som första alternativ i genomförandet av insatser när det kan användas. Välfärdsteknik är digital teknik som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få en funktionsnedsättning. Målet är att erbjuda vård och omsorg utifrån personens behov i centrum med hjälp av ny teknik och smarta samt effektiva arbetssätt.

3.6 Tolk

Auktoriserad tolk ska anlitas om personen inte behärskar det svenska språket eller om det är svårt att kommunicera med den enskilde på grund av syn, hörsel- eller talskada.

4 Förenklat beslutsfattande

Förenklat beslutsfattande innebär att kommunen utan föregående behovsprövning får erbjuda hemtjänst till äldre personer. Syftet är att ge kommuner möjlighet att bevilja äldre personer insatser inom äldreomsorg på ett enklare sätt. Det är frivilligt för kommunerna att tillämpa förenklat beslutsfattande.

4.1 Insatser och omfattning

Verksamheten tillämpar förenklat beslutsfattande för personer över 80 år som är folkbokförda i Borås Stad. Vid hushållsgemenskap ska den som ansöker vara minst 80 år.

Följande insatser omfattas:

- stöd med städning
- stöd med tvätt

Besluten är tidsbegränsade och gäller i ett år då en uppföljning senast ska göras.

4.1.1 Stöd med städning

Stöd med städning beviljas en gång per hushåll var tredje vecka, och omfattar två rum och kök, hall och toalett.

Stöd med städning omfattar även fönsterputsning och avfrostning av frys max två gånger per år.

I de fall då personen har behov av städning utöver det som kan beviljas enligt riktlinjerna för förenklat beslutsfattande ska ansökan och utredning hanteras enligt traditionell handläggning med beslut enligt 4 kap. 1§.

Större insatser som sanering, storstädning, flyttstädning eller städning av källare beviljas inte. Utesysslor som snöskottning eller gräsklippning beviljas inte.

4.1.2 Stöd med tvätt

Stöd med tvätt beviljas en gång per hushåll varannan vecka, och omfattar även renbäddning.

I de fall då personen har behov av stöd med tvätt utöver det som kan beviljas enligt riktlinjerna för förenklat beslutsfattande ska ansökan och utredning hanteras enligt traditionell handläggning med beslut enligt 4 kap. 1§.

Handtvätt, mangling, strykning av lakan samt tvätt av mattor beviljas inte. Strykning av enstaka plagg kan förekomma.

4.2 Motivering till valda ålderskriterier

Ålderskriterierna för insatserna stöd med städning och stöd med tvätt motiveras genom att det vid 80 års ålder sker en tydlig ökning av andelen boråsare som erhåller hemtjänst, och att en liten andel får avslag. Andelen personer 80 år och äldre som har insatser av hemtjänsten är högre jämfört med åldersgruppen 65–79 år. Det visar att det finns en tydlig skillnad mellan dessa båda gruppers behov.

5 Hemtjänst

Stöd och hjälp i hemmet i form av hemtjänst ska underlätta för personer att bo kvar i ordinärt boende. Insatserna syftar även till att underlätta för personen att ha kontakt med andra.

5.1 Trygghet

Den som känner oro kan beviljas trygghetskontakt. Omfattningen och på vilket sätt den utförs är individuell efter behov och syfte. Nattetid sker trygghetskontakt i första hand med kamera.

Trygghetslarm är en insats som säkrar kontakten med personal vid en akut situation.

5.2 Omvårdnad

Den som inte klarar sin personliga omvårdnad kan få stöd med det.

Hjälp med personlig hygien sker vanligtvis vid uppstigning och sänggående, liksom stöd att klä på och av sig. Stöd med toalettbesök och med förflyttningar i hemmet sker vid planerade besök under hela dygnet. Den som inte klarar att duscha kan få stöd med det.

5.3 Måltider

Den som inte kan ordna måltider själv kan få stöd för det. För huvudmålet är första alternativet att digitalt köpa färdiglagade matportioner från livsmedelsbutik.

För huvudmålet finns också möjlighet att få ledsagning till restaurang i närområdet och då ska det finnas behov av social samvaro och sällskap med andra under måltiden.

Den som själv aktivt kan delta i matlagningen kan under en begränsad period ges stöd för att laga mat i hemmet. Målet med insatsen är att personen ska träna för att få tillbaka förmågan och bli självständig vid matlagningen igen. Laga mat i hemmet beviljas i sådana fall en till två gånger i veckan. Om stöd för att laga mat i hemmet beviljas, blir även behov såsom social samvaro/aktivering tillgodosett.

Den som av medicinska skäl har behov av specialkost och inte kan få behovet tillgodosett genom något av ovanstående alternativ, finns möjlighet till leverans av kyld specialkost.

Den som inte klarar sina övriga måltider kan en eller flera gånger om dagen få stöd med enklare måltid. Den som inte klarar att inta mat och dryck, kan vid behov få stöd vid måltid.

Disk beviljas en gång om dagen.

5.4 Inköp

Den som behöver stöd att handla dagligvaror och/eller färdiglagade matportioner kan få bistånd för detta en gång i veckan. Bistånd i form av inköp av sällanköpsvaror beviljas en till två gånger per år. Inköp på apotek beviljas en gång per månad. Alla former av inköp sker i första hand digitalt.

5.5 Ledsagning

Den som behöver stöd för att ta sig till och från exempelvis aktiviteter kan få bistånd för detta. Ledsagning till och från:

- Livsmedelsbutik för inköp av dagligvaror beviljas endast om det finns särskilda skäl.
- Bank beviljas högst en gång per månad.
- Frisör, fotvård och liknande beviljas efter behov.
- Planerat besök på vårdcentral, tandläkare och sjukhus beviljas endast när personen har behov av stöd av personlig karaktär, inte för att följeslagaren ska vara ombud för personen.
- Akut besök på vårdcentral, tandläkare och sjukhus beviljas inte.

5.6 Sociala relationer och delaktighet i samhällslivet

Den som behöver stöd för att upprätthålla sociala relationer och delaktighet i samhällslivet kan beviljas ledsagning till sociala aktiviteter, utevistelse såsom promenad och/eller social samvaro i hemmet en till två gånger i veckan. Då social samvaro även kan tillgodoses via andra situationer måste en sammanvägd bedömning göras med alla beviljade insatser.

5.7 Städning

Den som inte klarar städning kan var tredje vecka beviljas städning av två rum och kök, hall och toalett. Särskilda behov som till exempel sjukdom kan ge skäl till städning oftare.

Fönsterputsning och avfrostning av frys kan beviljas två gånger per år.

Större insatser som sanering, storstädning, flyttstädning eller städning av källare beviljas inte.

5.8 Tvätt

Den som inte klarar sin tvätt kan få stöd med det varannan vecka. Särskilda behov som till exempel sjukdom kan ge skäl till tvätt oftare.

Handtvätt, mangling, strykning av lakan samt tvätt av mattor beviljas inte. Strykning av enstaka plagg kan förekomma.

5.9 Sophantering och källsortering

Hjälp med sophantering och källsortering varierar utifrån personliga förhållanden. Personen ska ombesörja så sopkärnen placeras enligt gällande föreskrifter från Borås Energi och Miljö. Det ingår inte i hemtjänstinsatsen att transportera avfall till en återvinningsstation.

5.10 Avgränsning

Beviljat stöd är personligt och omfattar inte andra som bor i hushållet eller gäster.

Makar och sambos har ett gemensamt ansvar för hushållet. Det innebär att hjälp med matlagning, inköp, städning och tvätt inte beviljas om enbart en i paret har nedsatt förmåga. Sammanboende ska hjälpa varandra med sysslorna i hemmet. Kravet att hjälpa till i hemmet gäller även hemmaboende barn utifrån ålder och mognad.

Utesysslor som snöskottning eller gräsklippning beviljas inte. Omsorg om husdjur beviljas inte annat än i en akut situation exempelvis om brukaren blir inskriven på sjukhus och saknar anhöriga.

5.11 Hemtjänstval

Borås Stad erbjuder hemtjänstval för dem som har biståndsbeslut med rätt till insatser i hemmet, och är 18 år eller äldre, som innebär möjlighet att välja vem som ska utföra insatserna. Personen kan välja kommunens egenregi eller en privat utförare som kommunen har avtal med.

6 Dagverksamhet

Dagverksamhet är en biståndsbedömd insats för personer i ordinärt boende med diagnostiserad demenssjukdom eller, som är under pågående utredning för kognitiv svikt/demenssjukdom. Insatsen ger möjlighet till en meningsfull sysselsättning i vardagen. För att insatsen ska beviljas ska personen ha förutsättningar för att tillgodogöra sig de aktiviteter som ingår i verksamheten.

7 Korttidsplats

Korttidsplats är en biståndsbedömd insats i form av tillfällig kortare vistelse utanför det egna boendet där personen får vård och omsorg dygnet runt. Korttidsplats kan beviljas antingen vid enstaka tillfällen eller i form av växelvård.

Utgångspunkten är att alla efter utskrivning från sjukhus ska kunna återgå till det egna hemmet med individuellt anpassat stöd. Vistelse på korttidsplats kan bli aktuell när det inte är möjligt för personen att återgå till hemmet.

Det kan också vara vistelse i väntan på vård- och omsorgsboende eller vård i livets slut. Särskilda skäl kan vara omfattande bostadsanpassning och svåra medicinska skäl som inte kräver sjukhusvård.

Korttidsplats kan beviljas som tillfällig avlösning för anhörig eller om något inträffat som gör att personen har omfattande behov av vård och omsorg som inte kan tillgodoses i det egna hemmet.

Växelvård innebär att den som behöver vård och omsorg växlar mellan att bo hemma och att vistas på korttidsplats. Den anhöriga får avlastning och den vårdbehövande kan på så sätt bo kvar längre i sitt ordinarie boende.

7.1 Avgränsning

Att personen tackar nej till stöd och hjälp i hemmet är i sig inget skäl för att beviljas korttidsplats. Korttidsplats beviljas inte för personer som fått tillgång till eller som redan bor på vård- och omsorgsboende. Omfattningen av växelvård kan inte överstiga tiden som personen vistas i sitt ordinarie boende.

7.2 Övrig information

Personer med demenssjukdom kan beviljas avlösning på korttidsplats men regelbunden växelvård för personer med demenssjukdom är inte att föredra. Den rekommenderade stödformen, enligt de nationella riktlinjerna för personer med demenssjukdom och deras anhöriga, är dagverksamhet eller avlösning i hemmet.

8 Vård och omsorgsboende

När behovet av omvårdnad, trygghet och tillsyn är så omfattande att det inte längre kan tillgodoses i den egna bostaden, beviljas vård- och omsorgsboende. Vid erbjudande om plats på vård och omsorgsboende ska kommunen ta hänsyn till personer som tillhör en nationell minoritet. Den äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet ska beaktas.

I den individuella bedömningen ingår beräkning av den ekonomiska brytpunkten. Det innebär att det görs en beräkning av kostnaden för beviljade insatser i ordinärt boende som sedan jämförs med kostnaden för en plats på vård- och omsorgsboende.

Personer med varaktigt behov av insatser i ordinärt boende och där kostnaden motsvarar eller överstiger kostnaden för plats på vård- och omsorgsboende, ska informeras om möjligheten att ansöka om och bli beviljad en plats på vård- och omsorgsboende. Det är inte en förutsättning att den ekonomiska brytpunkten uppnås för att bli beviljad plats på vård- och omsorgsboende.

Husdjur är tillåtna på vård- och omsorgsboende om hyreskontraktet medger husdjur och ägaren har då det fullständiga ansvaret att kunna ta hand om djuret. Fullständigt ansvar innebär att ge mat, rastning, veterinärbesök, rengöring av till exempel kattlåda samt städning/renhållning.

8.1 Avgränsning

Bostadens utformning är i sig inget skäl till att beviljas en plats på vård- och omsorgsboende. Är bostaden olämpligt utformad i förhållande till personens behov av stöd och hjälp, hänvisas personen till att själv söka en mer anpassad bostad på den öppna bostadsmarknaden.

Att personen tackar nej till stöd och hjälp i hemmet är i sig inget skäl för att beviljas vård- och omsorgsboende.

8.2 Övrig information

Den som beviljats vård- och omsorgsboende ska erbjudas en plats skyndsamt, dock senast inom tre månader efter beslut. Personen bör få möjlighet att titta på det erbjudna boendet och ska tacka ja eller nej till platsen senast tre dagar från erbjudandet. Inflyttning ska ske inom tio dagar från erbjuden plats. Den som vistas på korttidsplats eller på sjukhus och som har fått beslut om vård- och omsorgsboende och inte kan gå hem emellan, ska tacka ja till erbjuden plats då det inte kommer att beviljas alternativa insatser.

Personen kan tacka nej en gång till erbjuden plats under förutsättning att personen inte befinner sig på sjukhus eller korttidsplats. Om personen tackar nej mer än en gång ska personen tillfrågas om att återta sin ansökan så att ärendet kan avskrivas. Om så inte sker återtar biståndshandläggaren ärendet för ny prövning av förändrade förhållanden, det vill säga ta reda på om personens behov förändrats sedan ansökan om vård- och omsorgsboende beviljades.

Boende på vård- och omsorgsboende har rätt att efter inflyttning, sätta upp sig på byte till ett annat vård- och omsorgsboende. Begär personen om det, kommer en biståndshandläggare ta kontakt med den boende och personalen på vård- och omsorgsboendet för att klargöra skäl till byte. Om ett byte ska fullföljas hamnar den boende på väntelista och erbjuds nytt vård- och omsorgsboende när plats finns tillgänglig.

8.3 Parbo/fortsätta bo tillsammans

Par ska kunna fortsätta bo tillsammans även om den ena parten behöver så omfattande stöd, vård och omsorg att hen behöver bo på ett vård- och omsorgsboende. Denna möjlighet ingår i en skälig levnadsnivå för äldre personer som varaktigt sammanbor eller tidigare har varaktigt sammanbott. Det ska inte vara fråga om sammanlevnad av kortare karaktär. Insatsen är frivillig och förutsätter att båda makar och sambor vill fortsätta bo tillsammans. Biståndshandläggare utreder och fattar beslut om parbo. Att vara medboende innebär att man bor i samma lägenhet som den med beslut om vård- och omsorgsboende och en medboende saknar således egen besittningsrätt till bostaden. Detta betyder att medboende måste flytta om den med vård- och omsorgsboendebeslut avlider.

9 Hemvårdsbidrag

Hemvårdsbidrag är ett icke lagstadgat bistånd. Hemvårdsbidrag kan beviljas till den som har stora svårigheter att klara sig i vardagen på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl och som får omvårdnad av någon anhörig. Som anhörig räknas i detta sammanhang familj, släkting eller annan person.

För att hemvårdsbidrag ska beviljas ska följande kriterier vara uppfyllda:

- Personen ska vara folkbokförd och stadigvarande bosatt i Borås Stad.
- Personen ska ha fyllt 18 år.
- Personen ska ha bedömda behov av hjälp och stöd minst 20 timmar i veckan.
- Stödet ska bestå av daglig hjälp med på- och avklädning, hygien, toalettbesök, förflyttning, måltider, regelbunden tillsyn, vissa medicinska insatser. I stödet räknas inte hjälp med praktiska sysslor såsom matlagning, inköp, städ eller tvätt.
- Behovet av hjälp ska förväntas bestå i minst sex månader.
- Personen och den/de anhöriga ska bo i samma hushåll och vara folkbokförda på samma adress.

Beslut om hemvårdsbidrag är tidsbegränsat med en omfattning på maximalt ett år, därefter sker en ny prövning.

Den som är beviljad hemvårdsbidrag har under beslutsperioden möjlighet att beviljas avgiftsfri avlösning i hemmet upp till 16 timmar per månad.

Hemvårdsbidrag kan utöver avgiftsfri avlösning i hemmet upp till 16 timmar per månad endast kombineras med:

- Trygghetslarm
- Enstaka biståndsbedömd korttidsvistelse

9.1 Övrig information

Hemvårdsbidraget är ett kommunalt bidrag och fastställs till fem procent av prisbasbeloppet per månad. Hemvårdsbidraget är skattefritt och betalas ut till den som beviljats hemvårdsbidraget. Personen kan fördela hemvårdsbidraget på flera personer förutsatt att de bor och är folkbokförda i samma hushåll.

Om personen är tillfälligt frånvarande från hemmet exempelvis på grund av sjukhusvistelse eller korttidsplats, minst 14 dagar under en kalendermånad, halveras hemvårdsbidraget. Vid frånvaro hel månad utbetalas inget hemvårdsbidrag.

Hemvårdsbidraget upphör om personens eller anhörigas förutsättningar förändras. Exempel på förändrade förutsättningar kan vara att personen flyttar till ett vård- och omsorgsboende eller att den som vårdar själv blir sjuk och behöver stöd och hjälp på ett sådant sätt att hen inte längre kan tillgodose personens behov av omvårdnad.

10 Anhörigstöd

Den som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller som har en funktionsnedsättning ska erbjudas stöd för att underlätta vardagen. Det är av stor vikt att ge stöd till anhöriga för att minska deras fysiska och psykiska belastning. Den anhöriga kan genom stödet få en förbättrad livssituation samtidigt som risken att drabbas av ohälsa minskar. Anhörigstöd utan biståndsbedömning ges via den förebyggande verksamheten, till exempel via anhörigkonsulenter. Biståndsbedömt anhörigstöd ges i form av insats till personen som har behov och blir ett indirekt anhörigstöd. Anhörigstöd kan exempelvis vara hemvårdsbidrag, avlösning, dagverksamhet och växelvård.

BORÅS
STAD

Postadress 501 80 Borås **Besöksadress** Stadshuset, Kungsgatan 55
Telefon 033-35 70 00 **e-post** boras.stad@boras.se **Webbplats** boras.se